

УДК 378.147:811.111:656.61

DOI <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2020.70-1.29>**Є. В. Бондаренко**кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри англійської мови № 2
Національного університету «Одеська морська академія»

КРИТЕРІЇ ТА ПОКАЗНИКИ СФОРМОВАНOSTІ ПРОФЕСІЙНО-МОВЛЕННЄВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ СУДНОВОДИННЯ

Нині майбутній судноводій має володіти не лише високим рівням професійної підготовки, а й комунікативними вміннями та соціокультурними знаннями для ефективної роботи в інтернаціональних екіпажах. Неабияке значення для формування професійно-мовленнєвої компетентності сучасного фахівця має знання державної та іноземної мов, при цьому його індивідуальний стиль має відображати доброзичливість, зацікавленість, відкритість, гнучкість, диференційованість у спілкуванні, вміння побачити і попередити конфлікт, прагнення активізувати спілкування тощо. Саме тому в мовленні судноводія (українською та англійською) вживаються всі ті лексичні одиниці, звороти, граматичні форми, котрі передбачені всіма загальнофаховими компетентностями. Навчальні дисципліни «Ділова українська мова», «Англійська мова за професійним спрямуванням» тематично відображають основні види діяльності судноводія та відповідні їм здатності: забезпечення протипожежної безпеки; безпеки та охорони судна, екіпажу і пасажирів; експлуатації рятувальних засобів; розробки планів дій під час аварійних ситуацій; надання першої медичної допомоги; контролю за виконанням вимог національного та міжнародного законодавства у сфері мореплавства, охорони і захисту морського середовища; проведення навчальних занять та тренінгів на борту судна; використання систем внутрішньосуднового зв'язку.

У статті визначено критерії, показники та рівні сформованості професійно-мовленнєвої компетентності майбутніх фахівців судноводіння. Структурними компонентами цієї компетентності є мотиваційно-аксіологічний, когнітивно-знанієвий, діяльнісно-процесуальний; відповідно до кожної з них були визначені критерії. Особисто-ціннісний критерій відображає сформованість мотиваційно-аксіологічного компонента; показником є характер вияву прагнення до активного життя, цікавої роботи як ціннісної орієнтації, інтересу до професійної діяльності, бажання стати висококваліфікованим спеціалістом, переконання у важливості володіння культурою україномовного та англійськомовного спілкування. Інформаційно-теоретичний критерій віддзеркалює рівень оволодіння майбутніми судноводіями лінгвістичними, соціолінгвістичними та фаховими знаннями. Процедурно-функціональний критерій відображає сформованість у курсантів мовленнєвих умінь у говорінні, письмі, аудіюванні, читанні, а також інтерактивних, конв'єктивних, рефлексивно-корекційних умінь у аспекті специфіки професії судноводія. Були виявлені та схарактеризовані рівні сформованості професійно-мовленнєвої компетентності (високий, середній, низький).

Ключові слова: професійно-мовленнєва компетентність, критерії, показники, компоненти, рівні, майбутні судноводії.

Постановка проблеми. Однією з важливих проблем професійної освіти є забезпечення конкурентоспроможності фахівців на світовому ринку праці. Сучасний судноводій, котрий постійно взаємодіє з іноземними компаніями, працює в багатонаціональних екіпажах, аналізує міжнародні документи світової індустрії тощо, має демонструвати високий рівень професійно-мовленнєвої компетентності.

Зазначена проблема вивчалася у таких аспектах, як впровадження компетентнісного підходу в процес професійної підготовки фахівців (М. Князян, О. Резван, М. Шерман, О. Хромченко, В. Чернікова та інші), підходи до формування мовленнєвої компетентності студентів (С. Барсук, О. Бігич, В. Смелікова), засоби підвищення

ефективності морської освіти (В. Захарченко, В. Климов, О. Кудін та інші), методи діагностики ціннісних орієнтацій, мотивів особистості (А. Реан, М. Рокич, В. Яқунін).

Поряд із цим проблема діагностики динаміки сформованості професійно-мовленнєвої компетентності майбутніх фахівців судноводіння потребує більш ґрунтовного висвітлення.

Метою статті є розкриття критеріїв та показників сформованості професійно-мовленнєвої компетентності майбутніх судноводіїв; завдання – 1) висвітлити сутність та структуру окресленої компетентності; 2) з'ясувати відповідні кожному з її компонентів критерії, показники та методи діагностики; 3) схарактеризувати рівні сформованості професійно-мовленнєвої компетентності.

Виклад основного матеріалу. Дослідження наукових джерел (С. Барсук, О Бігич, В. Захарченко, В. Климов, М. Князян, О. Резван, В. Смелікова, М. Шерман) уможливило визначення сутності поняття «професійно-мовленнєва компетентність майбутніх судноводіїв» як особистісного утворення, яке віддзеркалює переконання у важливості володіння українською та англійською мовами за професійним спрямуванням, знання про норми мови, вміння в аудіюванні, говорінні (монологічному, діалогічному), читанні, письмі з урахуванням особливостей професійної діяльності судноводіїв, здатності до комунікативної взаємодії у мультикультурному просторі, співпраці, рефлексії та корекції курсантами свого мовлення.

Компонентами, які репрезентують структуру професійно-мовленнєвої компетентності майбутніх судноводіїв, є мотиваційно-аксіологічний, когнітивно-знаннєвий, діяльнісно-процесуальний [1, с. 4–5; 2, с. 5; 5, с. 23; 6, с. 35; 10, с. 113; 9, с. 387; 7, с. 225; 8, с. 484].

На нашу думку, було доцільним висунення покомпонентних критеріїв оцінювання компетентності. У зв'язку з цим, згідно зі структурою окресленої компетентності були визначені такі критерії: для оцінювання мотиваційно-аксіологічного компонента – особистісно-ціннісний, для оцінювання когнітивно-знаннєвого – інформаційно-теоретичний, для оцінювання діяльнісно-процесуального – процедурно-функціональний.

Вивчення наукових праць свідчить, що критерій є підставою для виокремлення та класифікації досліджуваних явищ. Критерій є ознакою, котра дає змогу вимірювати та оцінювати певний об'єкт, явище, процес; при цьому показник висвітлюється як свідчення про щось, наочні дані про отримані результати [4, с. 95].

Особистісно-ціннісний критерій відображає мотиваційно-аксіологічний компонент; показником діагностики професійно-мовленнєвої компетентності за особистісно-ціннісним критерієм є характер вияву («стійкий», «ситуативний», «майже не виявляється») таких складників мотиваційно-аксіологічного компонента: прагнення до активного життя, цікавої роботи як ціннісної орієнтації; інтерес до професійної діяльності; бажання стати висококваліфікованим спеціалістом; переконання у важливості володіння культурою україномовного та англійськомовного спілкування.

Задля діагностування прагнення до активного життя, цікавої роботи як ціннісної орієнтації була використана методика «Ціннісні орієнтації» М. Рокіча.

З метою діагностики мотиваційно-аксіологічного компонента курсантам було запропоновано з переліку мотивів обрати два найбільш значущих в їхній діяльності у виші. Для цього використову-

вався тест А. Реана, В. Якуніна «Вивчення мотивів навчальної діяльності студентів».

З метою оцінювання інтересу до професійної діяльності, бажання стати висококваліфікованим спеціалістом, переконання у важливості володіння культурою україномовного та англійськомовного спілкування було розроблено анкету для експертної оцінки та самооцінки їх вияву. У ролі експертів виступили викладачі навчальних дисциплін, серед яких один був куратором академічної групи.

Інформаційно-теоретичний критерій віддзеркалює рівень оволодіння майбутніми судноводіями лінгвістичними, соціолінгвістичними та фаховими знаннями, ступінь інтеріоризації цієї інформації, засвоєння її саме як теоретичних знань.

Показником діагностики когнітивно-знаннєвого компонента за інформаційно-теоретичним критерієм були правильність і повнота знань курсантів. Варто зазначити, що правильність відображає істинність, безпомилковість, відповідність правилам та нормам. Повнота відбиває вичерпну достатність, необхідний обсяг знань, їхню змістовність та насиченість.

Отже, відповідно до окреслених характеристик показники відображають таке: знання відрізняються правильністю й повнотою; знання характеризуються недостатньою правильністю й повнотою; знання не мають ознак правильності й повноти.

З метою ефективного оцінювання професійно-мовленнєвої компетентності за інформаційно-теоретичним критерієм нами були розроблені тести, котрі діагностували всі визначені нами блоки знань. Так, для оцінювання лінгвістичних знань, а саме лексичних та граматичних, були запропоновані два варіанти тестів, з яких перший пропонувався до початку експериментальної роботи, другий – після її проведення. Нижче наведемо приклад фрагмента одного з варіантів:

Fill in the gaps with appropriate preposition (Lights):

1. A light is exhibited ___ an iron column, 7 feet ___ height, situated ___ on the head ___ the jetty.
2. A light is exhibited ___ an elevation ___ 106 feet ___ the iron column ___ the extremity of W point.
3. Lighthouses are built ___ land or ___ sea.
4. The beacons consist ___ two lights that are separated ___ distance and elevation.
5. The lighthouse is connected ___ the telephone system ___ life-saving purposes.

Fill in the gaps with the words given below:

Rear, bearing, framework, elevation, exhibited, height, cable, north-westward, line, lead, wharf.

Leading lights are ____, the front light at an ___ of 33 feet (10m¹), from a mast with a white diamond-shaped day mark, 30 feet in ____, situated on the middle of the ____, and the ___ at an elevation

of 145 feet, from a red metal _____ tower having a white square daymark, on a white hut, 17 feet in height, situated about 1.5 cables _____ of the front light; these lights in _____, _____ 324*, _____ into the river, passing a little more than half a _____ westward of G. rock.

Fill in the gaps with the appropriate preposition (Buoys):

1. A white buoy surmounted _____ a "T" is moored _____ the edge of the shoal.
2. There are two warping buoys _____ the northern part _____ a bay.
3. The following buoys mark the channel _____ South rock _____ West point.
4. The strait is marked _____ three pairs _____ light –buoys.
5. The line _____ approach _____ the northern pier is indicated _____ leading beacons.

Fill in the gaps with the words below:

diamond-shaped, painted, light structure, southward, beacon, bearing, lead, marked, brake-waters, situated, horizontal bands, exhibiting, surmounted.

A white _____ beacon is _____ about 1½ miles _____ of the light structure. The _____ in line with the _____, or its light in line, _____ 168*, _____ through the entrance between the _____ and into the channel. Within the entrance the channel is _____, in places, by beacons, _____ in white and red _____, each _____ by a white disc and _____ a light. [3, c. 84].

Правильність, діапазон, швидкість, взаємодія, зв'язність мовлення перевірялися в тестових завданнях відкритого типу українською та англійською мовами. Так, курсанти мали написати твір професійного характеру про вирішення певної проблемної ситуації на судні протягом рейсу (Ситуація 1: на судні виявили нелегальних емігрантів; назвіть послідовність дій судноводія. Ситуація 2: на судні здійснилася бійка між представниками різних етнічних груп; схарактеризуйте, як має діяти судноводій).

Блок фахових знань також перевірявся за допомогою двох варіантів тестів. Оцінка рівня сформованості фахових знань проводилася після організації тестувань. Наприклад, студенти мали дати повну відповідь українською та англійською мовами на запропоновані в тесті завдання. Наприклад у варіанті 1 було передбачено таке: назвіть правила визначення місцезнаходження судна; схарактеризуйте вимоги щодо організації навігаційної вахти; назвіть технічні засоби судноводіння; назвіть маневрування судна; назвіть вимоги щодо використання рятувальних засобів та пристроїв. Питання варіанту 2 передбачали такі аспекти професійної діяльності судноводія: назвіть електрорадіонавігаційні прибори, наприклад, використання радіолокатора та САРП для

забезпечення безпеки мореплавства, ЕКНІС для безпеки судноводіння; схарактеризуйте вимоги щодо сприяння безпеці персоналу та судна; схарактеризуйте дії судноводія у надзвичайних ситуаціях; схарактеризуйте вимоги щодо нагляду за навантаженням, розміщенням, кріпленням, збереженням вантажу; назвіть правила спостереження за дотриманням вимог законодавства.

Для діагностики соціолінгвістичних знань пропонувалися такі варіанти тестових завдань відкритого типу:

Варіант 1

On approaching the port of destination, the ship's master learned that due to the lack of adequate cargo gear at the berth, he will have to drop the anchor at the anchorage Golf and wait for the floating crane, which will be available in 12 hours. The Golf anchorage is an open roadstead. What tasks will the captain have to solve prior to dropping an anchor? Or, maybe he will have to drop both anchors? Under what circumstances has the vessel to drop two anchors? So, switch on your imagination and speak... The more you speak, the higher mark you will get! [11, c. 117].

Варіант 2

While verifying the tallies with chief stevedore the cargo officer discovered the discrepancy. You are the cargo officer, you are well aware of the procedure of cargo operations. So, according to your judgment, what might be the reasons of discrepancy, what are possible explanations of the difference in tallies of the ship's tallyman and that of the consignee's, whose figures are larger than the figures of your tallyman. You remember as well the number of cargo units that you rejected. So, try to reasonably explain the discrepancy in tallies and suggest the remedies [11, c. 189].

Діяльнісно-процесуальний компонент професійно-мовленнєвої компетентності вимірювався за допомогою **процедурно-функціонального критерію**, котрий відображає сформованість у курсантів мовленнєвих умінь у говорінні, письмі, аудіюванні, читанні, а також інтерактивних, конвіктивних, рефлексивно-корекційних умінь в аспекті специфіки професії судноводія. Показником є ступінь їх сформованості: вміння є сформованими, вміння є сформованими на достатньому ступені, вміння є не сформованими.

Оцінювання сформованості професійно-мовленнєвої компетентності за цим критерієм здійснювалося за допомогою двох варіантів тестових завдань, котрі студенти також мали виконати українською та англійською мовами на базі текстів до початку та після проведення експерименту. У процесі виконання завдань курсантам пропонувалося таке:

– аудіювання: прослухати текст, відповісти на запитання, розробити самостійно запитання, письмово переказати прослуханий текст;

– читання: прочитати текст, розробити його план, схарактеризувати події, письмово висловити власну критичну оцінку;

– говоріння: на основі комбінування двох опорних текстів висловитися відповідно до логічної схеми та ключових слів;

– письмо: з використанням кількох зразків писемного мовлення підготувати доповідь із повною аргументацією своїх думок [5, с. 13].

Тексти віддзеркалювали сфери професійної діяльності судноводія, як-от: управління руху судна, розміщення вантажів, використання карт, експлуатація та безпека судна, технологія обслуговування судна в портах, технічні засоби з навігації, міжнародні правила попередження зіткнень суден.

З метою діагностики сформованості інтерактивних, конвіктивних, рефлексивно-корекційних умінь були запропоновані анкети для експертної оцінки та самооцінки, організовані за наведеним нижче прикладом (див. Таблиці 1, 2).

Таблиця 1

Самооцінка курсантами сформованості інтерактивних умінь

Інтерактивні вміння	Самооцінка		
	Ступінь сформованості умінь		
	Сформоване	Достатньо сформоване	Несформоване
– вміння взаємодіяти в процесі комунікації з членами багатонаціонального екіпажу			
– вміння взаємодіяти із представниками офіційних організацій			

Таблиця 2

Експертна оцінка сформованості в курсантів інтерактивних умінь

Інтерактивні вміння	Експертна оцінка								
	Експерт 1			Експерт 2			Експерт 3		
	Ступінь сформованості			Ступінь сформованості			Ступінь сформованості		
	1	2	3	1	2	3	1	2	3
– вміння взаємодіяти в процесі комунікації із членами багатонаціонального екіпажу									
– вміння взаємодіяти із представниками офіційних організацій									

У таблиці В.2 були використані такі позначення: «1» – «вміння сформоване», «2» – «вміння достатньо сформоване», «3» – «вміння несформоване».

Анкети та тести пропонувалися курсантам та експертам до та після проведення експериментальної роботи. Діагностування було проведене нами на базі факультету судноводіїв Дунайського інституту Національного університету «Одеська морська академія», навчально-наукового інституту морського флоту Одеського національного морського університету. Загалом в експерименті взяли участь 260 курсантів, з яких 132 респондентів – в експериментальній групі та 128 – в контрольній групі.

Уточнення критеріїв та показників, проведені анкетування та тестування дали змогу схарактеризувати рівні сформованості професійно-мовленнєвої компетентності майбутніх судноводіїв.

Отже, **високий рівень** сформованості професійно-мовленнєвої компетентності був виявлений у курсантів, в яких прагнення до активного життя, цікавої роботи як ціннісної орієнтації, інтерес до професійної діяльності, бажання стати висококваліфікованим спеціалістом, переконання у важливості володіння культурою україномовного та англomовного спілкування мали стійкий характер вияву; лінгвістичні, соціолінгвістичні та фахові знання відрізнялися правильністю й повнотою; мовленнєві, інтерактивні, конвіктивні, рефлексивно-корекційні вміння були сформованими.

Середній рівень сформованості професійно-мовленнєвої компетентності в майбутніх судноводіїв був виявлений у тих респондентів, в яких прагнення до активного життя, цікавої роботи як ціннісної орієнтації, інтерес до професійної діяльності, бажання стати висококваліфікованим спеціалістом, переконання у важливості володіння культурою україномовного та англomовного спілкування виявлялися ситуативно; лінгвістичні, соціолінгвістичні та фахові знання характеризувалися недостатньою правильністю й повнотою; мовленнєві, інтерактивні, конвіктивні, рефлексивно-корекційні вміння були сформовані на достатньому ступені.

Низький рівень професійно-мовленнєвої компетентності в майбутніх фахівців із судноводіння був виявлений у курсантів, в яких прагнення до активного життя, цікавої роботи як ціннісної орієнтації, інтерес до професійної діяльності, бажання стати висококваліфікованим спеціалістом, переконання у важливості володіння культурою україномовного та англomовного спілкування майже не виявлялися; лінгвістичні, соціолінгвістичні та фахові знання не мали ознак правильності й повноти; мовленнєві, інтерактивні, конвіктивні, рефлексивно-корекційні вміння не були сформовані.

Висновки і пропозиції.

1. Професійно-мовленнєва компетентність майбутніх судноводіїв є особистісним утворенням, котре віддзеркалює переконання у важливості володіння українською та англійською мовами за професійним спрямуванням, знання про норми мови, вміння в аудіюванні, говорінні (монологічному, діалогічному), читанні, письмі з урахуванням особливостей професійної діяльності судноводіїв, здатність до комунікативної взаємодії в мультикультурному просторі, співпраці, рефлексії та корекції курсантами свого мовлення. Структурними компонентами цієї компетентності є мотиваційно-аксіологічний, когнітивно-знаннєвий, діяльнісно-процесуальний.

2. Особистісно-ціннісний критерій відображає сформованість мотиваційно-аксіологічного компонента; показником є характер вияву («стійкий», «ситуативний», «майже не виявляється») прагнення до активного життя, цікавої роботи як ціннісної орієнтації, інтересу до професійної діяльності, бажання стати висококваліфікованим спеціалістом, переконання у важливості володіння культурою україномовного та англійськомовного спілкування; для діагностики використовувалися методика «Ціннісні орієнтації» М. Рокича, тест А. Реана, В. Якуніна «Вивчення мотивів навчальної діяльності студентів», анкети. Інформаційно-теоретичний критерій віддзеркалює рівень оволодіння майбутніми судноводіями лінгвістичними, соціолінгвістичними та фаховими знаннями; показниками є такі: знання відрізняються правильністю й повнотою / недостатньою правильністю й повнотою / не мають ознак правильності й повноти. Рівень сформованості знань визначався за допомогою тестування. Процедурно-функціональний критерій відображає сформованість у курсантів мовленнєвих умінь у говорінні, письмі, аудіюванні, читанні, а також інтерактивних, конв'єктивних, рефлексивно-корекційних умінь у аспекті специфіки професії судноводія. Показником є ступінь їхньої сформованості: вміння є сформованими / сформованими на достатньому ступені / є не сформованими. Оцінювання проводилося за допомогою анкетування й виконання тестових завдань.

3. Були виявлені та схарактеризовані рівні сформованості професійно-мовленнєвої компетентності (високий, середній, низький).

Окреслені показники, критерії та рівні сформованості дають змогу оцінити динаміку формування професійно-мовленнєвої компетентності майбутніх судноводіїв, встановити стан професійно-мовленнєвої компетентності майбутніх судноводіїв. Перспективи дослідження полягають у висвітленні методів формування інтеркультурної та соціальної компетентностей майбутніх судноводіїв.

Список використаної літератури:

1. Барсук С.Л. Модель формування іншомовного професійного діалогічного мовлення майбутніх судноводіїв. *Научные труды SWord*. 2016. Вып. 3 (44). Т. 4. С. 68–74.
2. Бігич О.Б. Блог і подкаст технології формування міжкультурної компетентності на різних ступенях навчання іноземної мови. URL: <http://rep.knlu.edu.ua/xmlui/handle/787878787/215?show=full&locale-attribute=uk>.
3. Бондаренко Є.В. Методичні засоби формування професійно-мовленнєвої компетентності майбутніх судноводіїв : навч. посібник. Ізмаїл : РВВІДГУ, 2017. 120 с.
4. Грабарь М.И. Применение математической статистики в педагогических исследованиях. Непараметрические методы / М.И. Грабарь, К.А. Краснянская. Москва : Педагогика, 1977. 136 с.
5. Захарченко В.М. Проблеми професійної підготовки фахівців морського флоту. *Сучасне судноплавання і морська освіта* : матеріали міжнародної науково-технічної конференції. Одеса, 2004. С. 22–24.
6. Климов В.О. Професійна підготовка судноводіїв / В.О. Климов, О.В. Кудін. *Забезпечення безаварійного плавання суден* : матеріали науково-методичної конференції, 16–17 листопада 2011 р. Одеса : ОНМА, 2012. С. 35–36.
7. Смелікова В.Б. Підготовка майбутніх судноводіїв до професійно-орієнтованого спілкування засобами кейс-технологій : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Херсон, 2017. 305 с.
8. Шерман М.І. Формування іншомовної професійної компетентності майбутніх судноводіїв засобами інформаційно-комунікаційних технологій / М.І. Шерман, В.О. Чернікова. *Актуальні проблеми державного управління, педагогіки та психології*. 2013. Вип. 2. С. 481–486.
9. Kniazian, M. & Khromchenko, O. The ESP Lecturers' Self-Development Competence in Higher Educational Context. *The Journal of Teaching English for Specific and Academic Purposes*. 2019. Vol. 7, No 3. P. 385–393. (in English). <https://doi.org/10.22190/JTESAP1903385K>
10. Rezvani, O. & Grinyova, V. Modernization of primary school teachers' training: from knowledge to competence approach. *Advanced education* : збірник наукових праць. 2016 Вип. 6. С. 111–114. Бібліогр.: 12 назв.
11. Business Marine and Navigation English / N.A. Ivasyuk, O.V. Tsohenko, N.V. Zagtebelnaya. Part II. Odessa : Feniks, 2014. 284 p.

Bondarenko Ye. Criteria and formation indicators of professional and speech competence of future navigators

Today the future navigator should possess not only a high level of professional training but also have communicative skills and sociocultural knowledge to work effectively in the international crews. The priority and great importance for the professional and speech competence of a modern specialist is knowledge of official and foreign languages, herein his individual style should reflect kindness, interest, sociability, flexibility, differentiation in communication, ability to see and prevent conflict, he has to have a desire to intensify the communication and etc. In view of this the navigator's speech (Ukrainian and English) contains all lexical units, phrases, grammatical forms which provided by all general professional competencies. The educational subjects such as "English in the professional field" and "Ukrainian business language" topically reflect the main activities of the navigators and their corresponding abilities such as: ensuring fire-prevention; safety and security of the ship, crew and passengers; maintenance of rescue equipment; making-up plans during emergency situations; rendering first-aid; to have a control over compliance with the requirements of national and international laws in the field of maritime industry and protection of the marine environment; conducting drills and safety meetings on the ship and using the intra-ship communication systems.

The article deals with the criteria, indicators and levels of formation of professional and speech competence of future navigators. The structural components of this competence are motivational-axiological, cognitive-knowledge and activity-procedural, according to each component the criteria were defined. The personal value criteria reflects the formation of the motivational- axiological component especially the indicator is the nature of the desire to live an active life, interesting work as a value orientation, interest in professional activities, the desire to become a highly qualified specialist the belief in the importance of mastering the culture of Ukrainian and English communication. The informational-theoretical criterion reflects the level of possession of future navigators by linguistic, sociolinguistic and professional knowledge. The procedural-functional criteria reflects the formation of cadet's speech skills in speaking, writing, listening and reading as well as interactive, persuasive, reflexive or correction skills in terms of the specifics of the navigator profession. There were identified and characterized levels of formation of professional speech competence as high, medium and low.

Key words: professional and speech competence, criteria, indicators, components, levels, future navigators.